

Kerken voor- en achteruit

Struikelblokken en bouwstenen voor het nieuwe Oekraïne

Het blijft een boeiende en ingewikkelde vraag: dragen kerken geloof wel of niet bij tot maatschappelijke vooruitgang. De conferentie 'Kerken in Oekraïne' op 26 november 2011 stond in het teken van de moeizame overgang van totalitair communisme naar een pluralistische en open samenleving. Die transitie begon ruim twintig jaar geleden. Hoe is het de kerken vergaan?

Centrale thema's van deze dag waren de relaties tussen concurrerende kerken (oecumene), het lenigen van sociale noden, volksgeloof en religieuze kunst. Op eigen manier leverden ze een bewijs voor kerkelijk vermogen maar ook onvermogen om de nieuwe tijd met nieuwe ideeën tegemoet te treden. Want te vaak, zo bleek, vormen uiteenlopende meningen eerder een struikelblok dan mogelijke bouwstenen voor vernieuwing. Het verlangen om eigen inzichten aan anderen op te leggen, is nog altijd sterk aanwezig.

Alle sprekers – drie van de vier waren Oekraïners – bleken deskundig waar het om kerk in Oekraïne gaat.

Clichédinken

Dr. Heleen Zorgdrager van de Protestantse Theologische Universiteit en *visiting professor* van de Oekraïense Katholieke Universiteit in Lviv (Ucu) meende dat de oecumene begin jaren '90 er beter voorstond dan nu. Toen was de almachtige staat de gemeenschappelijke vijand die onderlinge verschillen deed verbleken. Desondanks zag Zorgdrager een trendbreuk bij jongeren, die zich minder laten bepalen door clichédinken over gelovigen uit andere kerken.

Zorgdrager noemde enkele gebieden waar andersgelovigen elkaar kunnen ontmoeten, bijvoorbeeld door: kennis te nemen van elkaars dagelijks leven en problemen, gemeenschappelijke sociale actie, theologische discussie en samen het geloof beleven (spiritualiteit).

Priester Roman Fihás (Ucu) bood een inkijkje in het sociale engagement van zijn grieks-katholieke kerk. Het gaat nog net niet om de spreekwoordelijke druppel op een gloeiende plaat, maar de problemen zijn immens en zonder buitenlands geld kan de grieks-katholieke bitter weinig doen. Fihás gaf enkele cijfers. Er leven

Ongeveer vijfenveertig geïnteresseerden woonden de studiedag Oekraïne en de kerken bij in het pittoreske Kasteel Hernen, Gelderland

in Oekraïne minstens 700.000 alcoholisten, misschien wel 500.000 met Hrv geïnfecteerden, 300.000 spuitende drugsverslaafden en meer dan 2,5 miljoen mensen met een mentale of lichamelijke beperking. Het aantal abortussen ligt op ongeveer 250.000 per jaar

Christelijk ongeloof

Volksgeloof vooral in de grieks-katholieke kerk was het onderwerp van de in Oekraïne geboren Julia Hoppenbrouwers. Ze beschreef de mix van dogmatisch correct geloof en traditionele populaire religie, waar zonde, vervloeking, duivel en het ongedaan maken van religieuze en ethische overtredingen een grote rol spelen. Soms lijken gelovigen op traditionele calvinisten. De kerk laten ze links liggen, omdat ze zwaar gezondigd hebben en heel zeker weten dat ze naar de hel gaan.

Vanuit kerkelijk zicht bezien blijkt het Oekraïense platteland slecht bedeed. Daar wordt slechts een kerkelijke *bundel* aangeboden: dopen, biechten, kerkdiensten, trouwen en begraven. Verder bestaat er een scherp contrast tussen arme plattelandsbevolking en de priesters en hun familie die het economisch zichtbaar beter gaat.

De curator van de Lvivse Ngo *Symbolum Sacrum* Mariana Kavinska (zie *Oekraïne Magazine* voorjaar 2010) sloot de dag af met een presentatie over de ver-

nieuwing van de traditionele Oekraïense icoon. Daarbij analyseerde ze voorbeelden van beeldende kunstenaars die de formele icoonschildervoorschriften hebben gemoderniseerd.

Kavinska bekritiseerde de starheid die de icoon vanouds omringt. Het kritiekloos navolgen van voorschriften door Oekraïense icoonschilders noemde ze 'Russisch imperialisme'.

Er werden enkele harde noten gekraakt. Vanuit het publiek kwamen kritische opmerkingen, bijvoorbeeld over corruptie in de kerk, seksualiteit en homo's.

Een vragensteller vroeg zich af of volksgeloof niet een middel was om gelovigen angst in te boezemen en of de christelijke kerken zelf wel voldoende openheid in huis hebben om een open, democratische houding bij de gelovigen te ondersteunen. Anders gezegd: lijken de pastoors en bisschoppen als ze tot hun passief luisterende schapen preken niet al te zeer op Oekraïense politici?

Duidelijk werd tijdens deze conferentie dat ook de kerken moeite moeten doen om het verleden van zich af te schudden.

Frans Hoppenbrouwers

Zie <http://communicantes.nl> voor meer informatie over deze conferentie, de organisatoren en teksten van lezingen.